

MIKS EELISTADA MULLIKATE KUNSTLIKKU SEEMENDAMIST

Vastus esitatud küsimusele on iseenesest lihtne: valida tuleks seemendamine, sest nii on võimalik tõsta oma karja täienduseks vajalike kõrge geneetilise väärtusega noorloomade arvu ning saada lisaraha tõuloomade müügist. Kindlasti on küllalt mõjuvad põhjused ka täpsemad ja kontrollitud andmed, parem kontroll sugulisel teel levivate haiguste üle, täpsem eeldatav poegimise aeg, kuid siiski on mullikate kunstlik seemendus eelkõige kõrgema geneetilise väärtusega noorloomade saamise eelduseks.

Geneetiline tase

Kunstliku seemendamise geneetiline paremus on hästi dokumenteeritud. Lihtsalt öeldes tähendab see, et kunstliku seemenduse keskmiste pullide tütarde piimatoodang on keskmiste paarituspullide tütarde omast märgatavalt kõrgem. Tavaliselt on holsteini tõugu kunstliku seemenduse pullide täiskasvanud tütarde geneetiline paremus holsteini tõugu paarituspullide tütarde ees umbes 540 kg piima laktatsiooni kohta.

Eestis oli kunstlikust seemendusest sündinud 2011. aastal 1. laktatsiooni lõpetanud lehmade 305-päevase laktatsiooni toodang holsteini tõul 7471 kg (16 118 looma) ja eesti punasel tõul 6867 kg (4298 looma).

2011. aastal 1. laktatsiooni lõpetanud paarituspullide tütarde vastav piimatoodang oli holsteinil 6969 kg (1954 looma) ja eesti punasel 5420 kg (188 looma).

Eestis oli 2011. aastal 1. laktatsiooni lõpetanud paarituspullide tütreid 241 karjas.

Piimakarja kasvatajad ei peaks olema rahul vaid keskpäraste pullide kasutamisega ja mullikate seemendamiseks võiksid nad julgesti eelistada pulle, kes paiknevad nimekirjades keskmisest kõrgemal. Tehes mõningat tööd pullide valikul võiksid loomapidajad saavutada taseme, kus kunstliku seemenduse pullide tütreid lüpsavad laktatsiooni jooksul üle 540 kilo rohkem kui nende paaritatud eakaaslased. Farmeri eesmärk peaks olema, et farmi kõige kõrgema geneetilise väärtusega on vasikas, kes sündis täna ja kelle ema on esmaspoegija.

Prognoositavad tulemused

Kunstliku seemenduse kasutamine võimaldab piisava täpsusega prognoosida nii toodangut, poegimise aegu ja poegimise raskust kui ka laias laastus kogu farmi tulevikku. Kuna informatsiooni, mis on olemas seemenduspullide kohta, paarituspullidel tavaliselt ei ole, siis põhinevad kasutatud paarituspulli omadused ja tulemused sageli vaid oletustel.

Lisasissetuleku allikas

Alternatiivsed sissetulekuallikad on põllumajanduses populaarne teema. Paljud farmerid oleksid võimelised märgatavalt suurendama oma sissetulekuid, kui nad teeksid panuse geneetiliselt esmaklassiliste lehmade saamisele. Loomulikult on selleks vaja ka geneetiliselt esmaklassilist noorkarja. Lisaks oma karja täiendamisele on selliseid kõrge geneetilise väärtusega noorloomi võimalik müüa väga hea raha eest.

Neil farmeritel, kes kasutavad oma lehmadel ja mullikatel kunstlikku seemendust ja kelle karjas on noorloomade suremus madal, on piisavalt kõrge geneetilise väärtusega noorloomi, et säilitada või vajadusel ka suurendada oma karja.

Näiteks 100-pealises karjas, kus poegimisvahemik on 12 kuud, vasikate suremus 10% ja kus kasutatakse 100% kunstlikku seemendust, saadakse igal aastal karja täienduseks 45 noorlooma. Kui praakimise protsent selles karjas on näiteks 30, siis vajab farmer karja suuruse säilitamiseks vaid 30 noorlooma. Sellisel farmeril tekib võimalus nii valida, millised loomad jätta oma karja kui ka saada lisaraha "üle jäänud" loomade müügist. Lisaks on võimalik asendada madala toodanguga või probleemsed lehmad, keda muidu ei saaks prakeerida, või hoopis karja suurendada.

Tiinestuvus

Mullikate kunstlikku seemendust tuleks eelistada ka seetõttu, et mullikate tiinestuvus on parem kui lehmadel. Kuna tiinestuvus mõjutab otseselt karja seemendamiseks kulutatud raha hulka, siis on mullika seemendamiseks kulutatud raha isegi parem investeering kui lehma seemendamisele kulutatud raha.

Kuigi paljud farmerid väidavad, et pull saab mullikad igal juhul tiineks, ei pruugi see alati nii olla. Võib juhtuda, et pealtnäha terve pull, kes terve paarisperioodi mullikakarjas korralikult töötas, on suutnud tiinestada vaid mõned loomad või vajavad koguni kõik mullikad hilisemat seemendustehniku abi. Kaotatud aega aga enam võimalik tasa teha ei ole ja sellise karja sigimisenäitajad kindlasti ei vasta loomapidaja ootustele.

Eelmisel aastal oli Eestis kunstlikult seemendatud esmaspoeginutel keskmine vanus 27,5 kuud ja esmaspoeginud paarispullide tütaridel 27,9 kuud.

Rasked poegimised

Esmaspoegijate poegimisprobleemid on piimakarja, eriti holsteini tõu kasvatajatele alati muret tekitanud. Rasked poegimised on kulukad nii kaotatud vasika, ravikulude, langenud piimatoodangu kui uuslüpsiperioodi pikenemise tõttu.

Kõigi hinnatud kunstliku seemenduse pullide andmetes on alati ära toodud ka informatsioon selle kohta, kui palju raskeid poegimisi nende kasutamisel esineb. Nende andmete ühe valikukriteeriumina kasutamine annab farmeritele hea võimaluse lüüa kaks kärbest ühe hoobiga – saada mullikatelt kõrge geneetilise väärtusega järglane ja vähendada võimalike raskete poegimiste arvu.

Infolehe koostamisel on kasutatud USA Kentucky Ülikooli kodulehel avaldatud materjale.